

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu Tsiviilkolleegium
otsus
algtekst
14.06.2005
RT III 2005, 25, 253

3-2-1-3-05 Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 14. juuni 2005. a kohtuotsus Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi hagi Andrus Renteri vastu töölepingu puudumise ja hüvitise maksmata jätmise õiguse tunnustamiseks ning Andrus Renteri hagi Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi vastu töösuhte tunnustamiseks ja hüvitise saamiseks

RIIGIKOHTU TSIVIILKOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-2-1-3-05
Otsuse kuupäev	Tartu, 14. juuni 2005. a
Kohtukoosseis	Eesistuja A. Kull, liikmed P. Jerofejev, H. Jõks, V. Kõve, L. Laarmaa, J. Luik ja T. Tampuu
Kohtuasi	Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi hagi Andrus Renteri vastu töölepingu puudumise ja hüvitise maksmata jätmise õiguse tunnustamiseks ning Andrus Renteri hagi Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi vastu töösuhte tunnustamiseks ja hüvitise saamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Tartu Ringkonnakohtu 8. oktoobri 2004. a otsus tsiviilasjas nr 2-2-277/2004
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Andrus Renteri kassatsioonkaebus
Asja läbivaatamise kuupäev	16. mai 2005. a
Istungil osalenud isikud	Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi lepinguline esindaja vandeadvokaat K. Lõhmus-Ein ja seaduslik esindaja E. Lill ning A. Renteri lepinguline esindaja vandeadvokaat C. Soosaar

Resolutsioon

1. Tühistada Tartu Ringkonnakohtu 8. oktoobri 2004. a otsus ja saata asi samale ringkonnakohtule uueks läbivaatamiseks.
2. Kassatsioonkaebus rahuldada.
3. Tagastada A. Renterile kassatsioonkaebuselt 1. novembril 2004. a tasutud kautsjon 600 (kuussada) krooni.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Mittetulundusühing Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi (edaspidi *spordiklubi*) esitas 30. detsembril 2003. a Andrus Renteri vastu hagi, milles palus tunnustada, et A. Renter ja spordiklubi ei ole sõlminud töölepingut ning spordiklubi ei pea maksta pooltevahelise lepingu lõpetamisel A. Renterile hüvitist. Samuti palus spordiklubi kohaldada A. Renteri nõuetele aegumist.

Hagiavalduse kohaselt sõlmisid pooled 27. juunil 2002. a stipendiumilepingu tähtajaga kolm aastat. Hageja teatas 14. mail 2003. a kostjale lepingu lõpetamisest 29. maist 2003. a. Teatise kohaselt ei ole A. Renter teinud kõike endast olenevat selleks, et korvpallimeeskond Rock esineks hästi võistlustel, ning seetõttu ei pea spordiklubi võimalikuks talle jätkuvalt stipendiumi maksta. 29. septembril 2003. a esitas A. Renter töövaidluskomisjonile avalduse, paludes tunnistada 27. juuni 2002. a stipendiumileping töölepinguks ning mõista välja hüvitus töölepingu ebaseadusliku lõpetamise eest kuue kuu keskmise palga ulatuses. Töövaidluskomisjon rahuldab 27. novembri 2003. a otsusega avalduse osaliselt, lugedes poolte vahel sõlmitud lepingu töölepinguks, ja mõistis spordiklubilt A. Renteri kasuks välja kolme kuu keskmise töötasu summas 60 000 krooni.

Hageja leidis, et stipendiumileping on töölepingu seaduse (TLS) § 7 p 11 järgi muu tsiviilõiguslik leping, millele töölepinguseadus ei laiene. Lepingu eesmärgiks oli sportlastele materiaalsete võimaluste loomine sportimiseks, enda arendamiseks ja heade tulemuste saavutamiseks. Stipendiumi maksmine tulenes hageja kui mittetulundusühingu eesmärkidest tegutseda avalikes huvides, arendades ja toetades sporditegevust. Lepinguga ei tasustatud tööprotsessi. Spordiklubi ei saanud sportlase tegevuse tulemusena kasumit. A. Renterile ei makstud tasu aja- ega tükitöö alusel ning stipendiumilt ei makstud sotsiaal- ega tulumaksu. Sportlane ei kuulunud tööandja poolt Haigekassale esitatavate töötajate nimekirja ning talle ei väljastatud haigekassakaarti. Stipendiumi maksti lepingu kehtivuse ajal sõltumata sellest, kas sportlane sai oma tervislikust seisundist tulenevalt mängida või mitte või kui palju ta võistluste ajal väljakul viibis. Spordiklubi ei määranud kindlaks töö tegemise aega, kohta ega viisi. A. Renter ei olnud arvatud spordiklubi töötajate hulka ega allunud spordiklubi töösisekorrale. A. Renteri tööraamat ei olnud spordiklubi käes. Hagiavalduse kohaselt on A. Renteri nõue stipendiumilepingu tunnistamiseks töölepinguks aegunud, sest see on esitatud individuaalse töövaidluse lahendamise seaduse (ITLS) § 6 lg-s 2 sätestatud ühekuulist tähtaega rikkudes. Pooltevaheline leping lõppes 29. mail 2003. a, kuid A. Renter pöördus avaldusega töövaidluskomisjoni stipendiumilepingu tunnistamiseks töölepinguks ja hüvitise nõudes lepingu ebaseadusliku lõpetamise eest alles 29. septembril 2003. a.

2. Vastuses spordiklubi hagiavaldusele vaidles A. Renter sellele vastu ning leidis, et spordiseaduse kohaselt ei ole välistatud sportlastega muude lepingute, sh töölepingute sõlmimine. A. Renter on elukutseline sportlane, kelle jaoks on korvpalli mängimise eesmärk elatise teenimine. Pooltevaheline leping vastab töölepingu tunnustele. Kostja nõue ei ole aegunud, sest kostja osales pärast lepingu lõpetamist treeningutel ja mängis korvpallimeeskonna Rock ridades.

3.30. detsembril 2003. a esitas A. Renter hagi spordiklubi vastu pooltevahelise stipendiumilepingu töölepinguks tunnistamiseks ja töölepingu ebaseadusliku lõpetamise eest hüvitise väljamõistmiseks kolme kuu keskmise palga ulatuses.

Hagiavalduse kohaselt lõpetas spordiklubi A. Renteriga stipendiumilepingu ebaseaduslikult. Töötulemuse hindamisel tuli arvesse võtta meeskonna kui terviku panust. Lepingus ei ole määratud täpseid individuaalseid kriteeriume, mille täitmist mängijalt oodati. Kuna korvpallimeeskond saavutas Eesti meistrivõistlustel kolmanda koha ning selle tulemuse eest oli ette nähtud preemia, siis ei saa ette heita lepingu rikkumist. Teates lepingu lõpetamise kohta on A. Renterile ette heidetud, et ta on olnud ajutiselt töövõimetu. Töölepingu seaduse § 86 p 9 annab võimaluse tööleping lõpetada pikaajalise töövõimetuse korral, kuid käesoleval juhul ei olnud tegemist TLS §-s 107 nimetatud pikaajalise töövõimetusega. Töövaidluskomisjoni 27. novembri 2003. a otsust pidas A. Renter põhjendatuks, kuid leidis, et töötasu arvestamisel on kasutatud vale meetoodikat, sest pooled olid tasu kokku leppinud netosummas. A. Renter leidis, et vaidlusalune leping vastab töölepingu tunnustele. Pooled olid kokku leppinud tehtavas töös, töötasus, tööajast ja -kohas. A. Renteri tööülesanneteks oli osalemine treeningutel ja võistlustel, stipendiumi määraja pidi sportlasele tagama treeningusaali kasutamise võimaluse, töötasu maksti igakuiselt lepingu lisas märgitud korras ning töö tegemise asukohana saab käsitada osalemist kõigil võistlustel ja treeningutel vastavalt kehtestatud võistluskalendri ning päevakavadele. A. Renter võis mängida teises meeskonnas ainult spordiklubi nõusolekul, seega ei andnud leping sportlasele otsustamisvabadust. Stipendiumilepingu sõlmimise tingisid tulumaksuseadus ja sotsiaalmaksuseadus.

4. Vastuses A. Renteri hagiavaldusele vaidles spordiklubi sellele vastu ja leidis, et pooled ei sõlminud töölepingut. A. Renteri hagi on põhjendamatu. Juhul kui kohus leiab, et pooled sõlmisid töölepingu, tuleb lepingus sisalduvaid tasusid käsitada brutosummadena.

5. Tartu Maakohus rahuldab 26. mai 2004. a otsusega spordiklubi hagi ja tunnustas, et A. Renter ja spordiklubi ei olnud sõlminud töölepingut ning et spordiklubil oli õigus mitte maksta A. Renterile hüvitist. Maakohus jättis rahuldamata A. Renteri hagi stipendiumilepingu töölepinguks tunnistamiseks ja lepingu ebaseadusliku lõpetamise eest hüvitise väljamõistmiseks kolme kuu keskmise palga ulatuses.

Maakohus luges tõendatuks, et pooled ei sõlminud töölepingut. Töölepingu olemasolu eeldab, et tööandja juhib ja kontrollib tööprotsessi ning töötaja on allutatud tööandja korraldustele ja töösisekorrale. Spordiklubi ei kontrollinud sportlaste treeningutel käimist ja seda, kas neid üldse läbi viidi. Stipendiumilepinguga ei tasustatud treeningutel osalemist, vaid võistlemist. Sportlane ja treener olid sõlminud lepingu, milles sätestati leppetrahvid treeningule põhjusega hilinemise või sealt puudumise eest. Tõendatud pole, et treener tegutses nimetatud lepingute sõlmimisel spordiklubi esindajana. Spordiklubi ei määranud kindlaks treeningu aega, kohta ega viisi ning sportlased ei olnud allutatud spordiklubi korraldustele ja töösisekorrale. Lepingu kohaselt tuli stipendiaadile tagada treeningusaali kasutamine vastavalt kehtestatud graafikule ja päevakavadele. Eeltoodu ei muuda aga pooltevahelist lepingut töölepinguks, sest samal moel kasutasid treeningusaali ka üliõpilased ning harrastussportlased. Samuti ei olnud lepingus määratud, et treeningud peavad toimuma just spordiklubi pakutud kohas. Nähtuvalt poolte ja tunnistajate seletustest mõjutab võistlustel saadud tulemus sponsoritelt

edaspidi saadavate toetuste suurust ning lisaks sellele on sponsorlepingutes kokku lepitud lisatoetused. Seega saab spordiklubi võistkonna hea esinemise puhul tulu. Kogu saadud sissetulek jagatakse aga stipendiumitena sportlastele ning spordiklubi ei saa võistkonna hea esinemise puhul otsest tulu või kasumit. A. Renter ei olnud arvatud spordiklubi töötajate koosseisu ja tema eest ei makstud sotsiaal- ega tulumaksu. Tasu maksmine igakuiselt ja tagantjärele ei viita töölepingule. Pooled võivad kokku leppida igasuguses stipendiumi maksmise viisis ning ükski seadus ei sätesta, et kogu summa tuleb stipendiaadile maksta korraga. Töösuhte pole iseloomulik tasu saamine töötaja haiguse ajal, samas maksti stipendiumi ka siis, kui sportlane ei osalenud treeningutel ja võistlustel haiguse või vigastuse tõttu. Asjaolule, et pooled ei soovinud sõlmida töölepingut, viitab ka see, et stipendiumilepingu kohaselt on stipendiaadil õigus lepingu kehtivuse perioodil minna mängima välisklubisse. Vaidlusalune leping ei sisalda TLS § 26 lg-s 1 nimetatud kokkuleppeid töötaja, töö tegemise asukoha, töö keerukuse astme ega tööle asumise aja kohta.

Kohus avaldas oma seisukoha ka A. Renteri nõude aegumise kohta. Kuivõrd A. Renter ei vaidlustanud lepingu lõpetamist ITLS § 6 lg 2 järgi alates 29. maist 2003. a ühe kuu jooksul, siis oli töövaidluskomisjonile 29. septembril 2003. a esitatud nõue aegunud. See, et A. Renter osales augustis 2003. a treeninglaagris, ei tõenda, et temaga sõlmitud stipendiumileping kehtis edasi ka 2003. a juunis–juulis.

6.A. Renter esitas maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse, paludes maakohtu otsuse täies ulatuses tühistada ning teha uue otsuse, millega jätta spordiklubi hagi rahuldamata ja rahuldada A. Renteri hagi.

Ringkonnakohtu lahend ja põhjendused

7. Tartu Ringkonnakohtus jättis 8. oktoobri 2004. a otsusega maakohtu otsuse muutmata ja lähtudes tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*TsMS*) § 330 lg-st 5 ei korranud oma otsuses maakohtu põhjendusi.

Ringkonnakohtus nõustus maakohtuga, et spordiklubi ei määranud kindlaks treeningute toimumise aega, kohta ega viisi ning sportlased ei olnud allutatud spordiklubi korraldustele ja sisekorrale. See, et treeningute kordade ja toimumise aja üle otsustas treener ning treeningutel osalemine oli sportlase lepingujärgseks kohustuseks (lepingu p 2.1.1), ei tähenda, et treeneri korraldusi sportlasele saab käsitada spordiklubi korraldustena. Treenerit ei saanud lugeda spordiklubi esindajaks, kes tegutses spordiklubi nimel. See, et stipendiumileping sätestas toetuse saamiseks stipendiaadile teatud kohustused (osalemine treeningutel, võistlustel jne), ei tähenda, et ainuüksi kohustuste olemasolust tulenevalt tuleb leping lugeda töölepinguks. Samuti ei tähenda asjaolu, et sportlasele oli sõlmitud leping ka peatreeneriga, seda, et treenerit tulnuks käsitada sportlase vahetu ülemusena ja spordiklubi kui tööandja esindajana. Sportlase ja peatreeneri vahel sõlmitud lepingust ega ka ühestki teisest asjast olemasolevast dokumendist ei nähtu, et peatreener oleks selle lepingu sõlminud spordiklubi esindajana ning et selle kaudu oleks spordiklubi seotud ka treeningute ja võistluste läbiviimise ja korraldamisega. Maakohtus hindas siinkohal tõendeid (sh tunnistaja T. Lusti ütlusi) nõuetekohaselt. Samuti on kohus õigesti arvestanud, et stipendiumilepingust (p 2.2.5) tulenev spordiklubi kohustus tagada stipendiaadile treeningusaali kasutamise võimalus, ei tähenda seda, et tegemist oleks tööandjale kuuluvate töövahenditega ning saali kasutamise võimaldamise kohustuse kaudu oleks spordiklubi määranud kindlaks ka treeningute toimumise aja, koha ja viisi, s.o tööprotsessi läbiviimise. A. Renter ei ole ümber lükanud spordiklubi selgitusi selle kohta, millistest ja kuidas hangitud summadest sportlastele stipendiumi ja preemiat makstakse, ning seda, et stipendiaadi tegevusest klubile iseenesest mingit otsest tulu või kasumit ei tulenenud. Seega on maakohtus õigesti järeldanud, et tegemist ei ole töölepinguga ka nn tööandja poolt tulu saamise kriteeriumist lähtuvalt. Üksnes lepingu p 2.1.6, mille kohaselt ei võinud A. Renter ilma spordiklubi nõusolekuta mängida korvpalli mõne teise tiitli- või suurvõistlustel osaleva või mitteosaleva korvpallimeeskonna koosseisus, ei muuda lepingut töölepinguks. Viidatud lepingupunkti nähtuvalt ei olnud sportlasele keelatud spordiklubi nõusolekul mängida Eestis korvpalli ka teistes võistkondades. Stipendiumilepingu eesmärgist ja olemusest lähtudes oli mängimisvõimaluse piiramine põhjendatud, sest pole mõistlik arvata, et lepingust tuleneval perioodil toimuvatel tiitli- ja suurvõistlustel korvpallimeeskonna Rock koosseisus mängima pidanud A. Renter saaks või peaks saama samaaegselt mängida ka teises korvpallimeeskonnas. Vaidlusalune stipendiumileping ei sisaldanud TLS § 26 lg-s 1 nimetatud kokkuleppeid töötaja, töö tegemise asukoha, töö keerukusastme ja tööle asumise aja kohta. See, millal toimuvad treeningud, kui palju neid toimub ja kuidas neid läbi viiakse, kujunes treeningute läbiviimise käigus ning spordiklubi kohustust tagada stipendiaadile treeningusaali kasutamise võimalus ei saa käsitada kokkuleppena töötaja kohta. Samuti ei saa A. Renteri kohustust osaleda treeningutel ja võistlustel lugeda kokkuleppeks töö tegemise asukoha kohta. Lepingus ei olnud määratletud ka treeninguteks ja võistlusteks ettenähtud aega ning A. Renterile makstava stipendiumi suurus ei sõltunud sellest, kas ja kuidas ta treeningutel osales või kui suure panuse ta võistkonna heaks andis.

Ringkonnakohtus nõustus maakohtuga ka selles, et A. Renteri töövaidluskomisjonile esitatud nõue tühistada stipendiumileping töölepinguks ja mõista välja hüvitis lepingu ebaseadusliku lõpetamise eest oli aegunud. Kuna poolte vahel pole töölepingulist suhet, siis ei oma see asjaolu iseenesest ka sisulist tähtsust.

Asjaosaliste põhjendused

8. Kassatsioonkaebuses palub A. Renter tühistada ringkonnakohtu otsuse täielikult ja saata asi samale ringkonnakohtule uueks läbivaatamiseks.

Apellatsioonikohus kohaldas vääralt TLS § 8 ja § 26 lg-t 1 ning pole piisava põhjalikkusega analüüsinud pooltevahelist lepingut. Seetõttu ei ole kohtuotsus ka TsMS § 227 lg 1 kohaselt põhjendatud.

Ringkonnakohus tõlgendas vääralt lepingu punkte 2.2.3 ja 3.1, kui leidis, et stipendiumilepingust tekkinud kogu tulu jaotati sportlaste vahel ja spordiklubi stipendiaadi tegevusest kasu ei saanud. Samuti tõlgendas kohus ebaõigesti lepingu p 2.1.6, kui leidis, et see ei muuda pooltevahelist lepingut töölepinguks. Nimetatud punktis sätestatu piirab oluliselt sportlase tegutsemisvabadust ning viitab sellele, et sportlane oli allutatud spordiklubi direksioonivõimule. Ka oli spordiklubi võtnud endale lepingu p 2.2.5 järgi kohustuse tagada sportlasele treeningusaali kasutamise võimalus ja varustada teda vajaliku spordiinventariga. Lepingu p-des 1 ja 2.1.1 on kokkulepe tehtava töö kohta, p-s 2.2.5 kokkulepe tööaja kohta, lepingu lisa 1 sätestab tasumise korra ja lepingu p-dest 2.1.1 ja 2.2.5 tuleneb kokkulepe töö tegemise asukoha kohta. Lepingus oli lisaks sätestatud tähtaeg, mis ei ole seotud mingi konkreetse tulemuse saavutamiseга. Kassaator leiab, et pooltevahelise lepingu tingimused kogumis sarnanevad kõige rohkem töölepingule. Professionaalse sportlase tegevust tuleks käsitada töötamisena.

Väär on ringkonnakohtu seisukoht aegumise kohta. Kassaator osales pärast lepingu lõpetamist treeningutel ja mängis spordiklubi korvpallimeeskonnas. Seega pooltevaheline töösuhe jätkus. Samuti ei hinnanud ringkonnakohus asjaolu, et A. Renter osales 2003. a augustis treeninglaagris ning spordiklubi registreeris ta 25. augustil 2003. a meeskonna koosseisus korvpalli karikavõistlustele. 17. septembril 2003. a väljastas Eesti Korvpalliliit A. Renterile litsentsi, kus tema klubiks on märgitud Tartu Ülikool/Rock. Kassaatori arvates hakkas aegumine kulgema eelnimetatud kuupäevast ning ta esitas avalduse töövaidluskomisjonile tähtaegselt.

9. Vastuses kassatsioonkaebusele vaidles spordiklubi sellele vastu ja leidis, et ringkonnakohtu otsus on seaduslik ja põhjendatud.

10. Asja läbivaatamisel Riigikohtu tsiviilkolleegiumi kolmeliikmelises koosseisus tekkisid põhimõttelised laadi eriarvamused selles, kas spordiseaduse alusel sõlmitud lepingule kohalduvad töölepingu seaduse sätted ja kas sellise lepingu lõpetamise eest hüvitise maksmine on kooskõlas sportlasega sõlmitud lepingu olemuse ja eesmärgiga. Kolleegium otsustas 4. aprilli 2005. a määrusega lükata asja arutamine edasi ja anda asi lahendamiseks tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule.

11. Riigikohtu istungil jäi A. Renteri esindaja kassatsioonkaebuses esitatud väidete ning spordiklubi esindajad jäid vastuses esitatud vastuväidete juurde. Spordiklubi lepinguline esindaja palus A. Renterilt välja mõista kassatsioonimenetluses kantud õigusabikulude katteks 3068 krooni. A. Renteri esindaja palus spordiklubilt välja mõista kassatsioonimenetluses kantud õigusabikulude katteks 3540 krooni.

Tsiviilkolleegiumi seisukoht

12. Kolleegium leiab, et apellatsioonikohtu otsus tuleb tühistada TsMS § 363 p-de 1 ja 2 alusel materiaalõiguse normi väära kohaldamise ja protsessiõiguse normi olulise rikkumise tõttu.

13. Pooled vaidlevad nendevahelise lepingulise suhte olemuse üle. Kohtud on hinnanud vaidlusaluse õigussuhte vastavust töösuhtele ja leidnud, et 27. juuni 2002. a stipendiumileping ei ole tööleping ning asjas ei ole seega kohaldatavad töölepingu seaduse sätted. Kohtute järeldus põhineb vaidlusaluse lepingu analüüsil, mille järgi kaaluti alljärgnevaid asjaolusid: kes korraldab ja juhib lepingu kohaselt tööprotsessi; kes määrab töö tegemise aja, koha ning viisi; kes maksab töövahendite eest; kellel lasub töö tegemisega kaasnev riisiko; kes saab tulu või kasumi; kas tööd tegev isik on arvatud organisatsiooni töötajate koosseisu ning kas ta allub selle sisekorrale.

14. Sportlase spordis osalemise alused sätestatakse spordiseaduses. Selle seaduse § 13 lg 2 kohaselt võib sportlane sõlmida spordiorganisatsiooni või muu ühingu, riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse või äriühinguga lepingu, milles määratakse kindlaks poolte vastastikused õigused ja kohustused seoses sportlase osalemisega sportlikus tegevuses. Seadus võimaldab seega sportlastega eri liiki lepingute sõlmimist, kuid samas ei reguleerita ka nende tegevusega seonduvaid lepingulisi suhteid lähemalt. Kolleegium leiab, et seaduse eesmärk on lähtuvalt asjaoludest võimaldada sportlase õigustes ja kohustustes kokku leppida mis tahes tsiviilõiguslikus lepingus, sh töölepingus.

15. Töölepingu seaduse § 1 kohaselt on tööleping töötaja ja tööandja kokkulepe, mille kohaselt töötaja kohustub tegema tööd, alludes tööandja juhtimisele ja kontrollile, tööandja aga kohustub maksma töötajale töö eest tasu ning kindlustama talle poolte kokkuleppe, kollektiivlepingu, seaduse või haldusaktiga ettenähtud töötingimused. Käesoleva otsuse p-s 13 esitatud kriteeriume, mille alusel toimub õigussuhte vastavuse kontroll töösuhtele ning millele kohtud on tuginenud, tuleb vaadelda kogumis. Otsustamiseks selle üle, kas tegemist on töösuhtega, tuleb kaaluda eelkõige töötaja ja tööandja vahelist sõltuvussuhet – millisel määral on töötaja vaidlusaluses suhtes allutatud tööandjale ehk teisisõnu, milline on vaadeldavas suhtes töötaja iseseisvuse määr. Just töötaja ja tööandja sõltuvussuhte suurem määr eristab töölepingut eelkõige teistest tsiviilõiguslikest lepingutest.

16. Kontrollimaks vaidlusaluse õigussuhte vastavust töösuhtele, tuli ringkonnakohtul välja selgitada lepingutingimused ja tõlgendada pooltevahelist lepingut ning hinnata, kas spordiklubi ja A. Renteri vahel kokkulepitud tingimused on töölepingule olemuslikud või mitte. Kolleegium mõnab, et poolte tahte väljaselgitamist vaidlusaluse lepingu sõlmimisel raskendab nende omavahelise suhte pealiskaudne määratlemine. Eeltoodu on põhjastanud pika vaidluse, mille lahendamise teeb keerukaks ka asjaolu, et tänapäevaseid turumajandusliku iseloomuga spordisuhteid tuleb hinnata 1992. aastal vastuvõetud töölepingu seaduse sätete alusel.

Toimiku materjalide kohaselt olid õigussuhted spordiklubi, sportlase ja peatreeneri vahel reguleeritud erinevate dokumentidega ning nendevaheliste seoste tõttu ei saanud neid lepinguid vaadelda lahus. Nii reguleeriti spordiklubi ja peatreeneri vahelisi suhteid 4. juuli 2002. a lepinguga (tlk 64–66) ning peatreeneri suhteid sportlasega treeningute ja võistluste läbiviimisel 3. märtsi 2003. a lepinguga (töövaidluskomisjoni tlk 30–32). Peatreeneri ja sportlase vahelise lepingu järgi oli selle lepingu eelduseks spordiklubi ja peatreeneri vahelise kehtiva stipendiumilepingu ning spordiklubi ja sportlase vahelise kehtiva stipendiumilepingu olemasolu. Ringkonnakohus järeldas eeltoodust ekslikult, et peatreeneri kaudu ei olnud spordiklubi seotud sportase treeningute ja võistluste korraldamisega. Ringkonnakohus jättis tähelepanuta, et pooltevahelise suhte määratlemisel ei piisa ainuüksi spordiklubi ja sportlase vahelise lepingu analüüsist, vaid lähtuda tuli nimetatud lepingutel põhinenud suhete kompleksist. Eeltoodu alusel nõustub kolleegium kassaatoriga, et ringkonnakohtu otsus ei vasta TsMS § 227 lg-s 1 sätestatud nõuetele.

17. Kolleegium ei nõustu ringkonnakohtu järeldusega, et peatreeneri kaudu ei olnud spordiklubi seotud sportlase treeningute ja võistluste läbiviimise ja korraldamisega. Kuigi sportlase tegevust korraldas ja juhtis vahetult peatreener, puudub alus käsitada peatreenerit kõrvaliseva kolmanda isikuna, kes tegutseb sõltumatult spordiklubist. Lepinguliste suhete kaudu oli spordiklubi seotud sportlase treeningute ja võistluste läbiviimisega ning viimane oli seeläbi allutatud spordiklubi juhtimisele ja kontrollile, samuti määras spordiklubi sportlase tegevuse sisu. Spordiklubi ja sportlase, sportlase ja peatreeneri ning peatreeneri ja spordiklubi vahelistest lepingutest nähtub, et spordiklubi andis sportlasele kohustuslikke juhiseid tema tegevuse kohta ning kontrollis nende täitmist. Eeltoodule viitavad spordiklubi ja sportlase vahelise lepingu p 2.1.1 koosmõjus spordiklubi ja peatreeneri vahelise lepingu p-dega 2.1.1 ja 2.1.2 ning peatreeneri ja sportlase vahelise lepingu p-dega 2.1, 2.2 ja 3.2. Samuti tuleneb viidatud lepingupunktidest, et pooltevaheline leping ei olnud orienteeritud pelgalt sportase tulemuslikkusele võistlustel, vaid sellega korraldati ka spordiklubi ja sportlase vahelisi suhteid võistlustel hea tulemuse saavutamise eesmärgil toimivas treeningprotsessis. Sportlane ei võlgnenud spordiklubile töö tulemusena mitte ainult head esinemist spordivõistlustel, vaid kohustus ka osalema treeningutel vastavalt spordiklubiga kokkulepitud tingimustele. Kuna peatreeneri ülesandeks oli eelkõige korvpallimeeskonna treeningute ja võistluste juhtimine ning korraldamine, siis esitas sportlastele nõudmised treeningute aja, kordade ja koha suhtes peatreener, kelle kaudu määras tehtava töö aja ja koha spordiklubi. Eeltoodud järeldus tuleneb spordiklubi ja treeneri vahelise lepingu p-st 2.2.6 ning samuti spordiklubi ja sportlase vahelise lepingu p-st 2.2.5. Lisaks viidatud lepingute punktidele tuleb sportlase spordiklubist sõltuvuse määra tuvastamisel hinnata ka pooltevahelise lepingu p 2.1.6 sisu. Selle punkti kohaselt kohustus sportlane mitte mängima korvpalli mõne teise tiitli- või suurvõistlustel osaleva või mitteosaleva korvpallimeeskonna koosseisus ilma stipendiumi määraja nõusolekuta.

18. Vaatamata sellele, et vaidlusaluses õigussuhtes võib esineda ka tunnuseid, mis pole töösuhtele üldjuhul iseloomulikud, tuleb ringkonnakohtul asja uuel läbivaatamisel kaaluda pooltevahelise suhte asjaolusid ning arvestada lepingu olemuse määratlemisel ka TLS §-s 8 sätestatuga. Selle sätte kohaselt loetakse vaidluses lepingu olemuse üle, et pooled sõlmisid töölepingu, kui väidetav tööandja ei tõenda vastupidist või kui pole ilmne, et pooled sõlmisid teistsuguse lepingu. Seega, kui on ilmne, et vaidlusalune leping ei ole tööleping, siis sõltumata poolte väidetest loeb kohus tuvastatuks, et pooled ei sõlminud töölepingut. Juhul kui pooltevahelisel kokkuleppel on ühtviisi nii töölepingu kui mõne muu tsiviilõigusega reguleeritava lepingu tunnused, nii et lepingulise suhte olemust ei ole võimalik üheselt määratleda, ja tööandja ei tõenda, et pooled sõlmisid mõne muu lepingu, tuleb poolte vahel sõlmitud leping lugeda töölepinguks.

19. Spordiklubi on palunud tunnustada tema õigust mitte maksta A. Renterile pooltevahelise lepingu lõpetamise eest hüvitist. Juhul kui ringkonnakohus leiab, et pooltevaheline leping on olemuselt tööleping ja nõue ei ole aegunud, tuleb kohtul hinnata, kas töölepingu lõpetamine oli seaduslik ja kas lähtuvalt sellest on hageja nõue põhjendatud.

20. Hinnates A. Renteri vastuväiteid hagi aegumisele, tuleb ringkonnakohtul tulenevalt võlaõigusseaduse § 1 lg-st 1 ja § 6 lg-st 1 kaaluda, kas spordiklubi tuginemine hagi aegumisele on kooskõlas hea usu põhimõttega. A. Renteri väidete kohaselt osales ta 2003. a augustis treeninglaagris ning oli 25. augustil 2003. a registreeritud meeskonna koosseisus korvpalli karikavõistlustele. Eeltoodust võib tuleneda, et A. Renteril kujunes pooltevahelise lepingu lõppemise suhtes väär ettekujutus tulenevalt spordiklubi käitumisest.

Kolleegium märgib, et lepingu lõpetamise seaduslikkust ja sportlase õigust hüvitisele tuleb A. Renteri hagi alusel hinnata ka juhul, kui kohus jõuab järeldusele, et pooled ei ole sõlminud töölepingut.

21. Kassaatori A. Renteri kassatsiooniastmes kantud õigusabikulu 3540 krooni ja vastustaja spordiklubi kassatsiooniastmes kantud õigusabikulu 3068 krooni hüvitamine otsustatakse asja sisulisel läbivaatamisel.

A. KULL
L. LAARMAA

P. JEROFEJEV
J. LUIK

H. JÕKS
T. TAMPUU

V. KÕVE